

bij hen het rechte inzicht ontbrak, liep alles mis, en hebben zij als volk zich te pletter geloopen tegen Christus.

Het begrip van Gods genade was hun niet geheel onbekend. Wanneer iemands wetsvervullingen en goede werken zoe ongeveer of bijna opwogen tegen zijne overtredingen, zou Gods ontferming een schuldbrief wegnemen, zoodat de schaal der verdiensten doorsloeg. Maar de heilsgenieting rustte toch op eigene wetsvolbrenging. Daarbij werd de wet niet in haar beginsel genomen, werd hare letterlijke uitdrukking, die men zoo maar aldig en formeel ging ontwikkelen, als dat uitwendig was. Een zieke mocht op Sabbath alleen doodsgevaar geholpen worden. Op uitwendige eeniging en nauwkeurige naleving der spijswetten naar de casuistische uitwerking door de Pharizeesche schriftgeleerden werd alle nadruk gelegd. Het buitenste van drinkbeker en schotel werd gereinigd maar de innerlijke hebzucht en boosheid niet geteld, Luc. 11:39. Den Heere werd het kwalijk genomen, dat Hij op Sabbath genas, dat Hij met tollenen ter maaltijd aanzat, dat Hij de Pharizeesche voorschriften niet hield, Matth. 15:2. Wij weten, dat deze mensch een zondaar is, zeiden zij daarom van Hem, Joh. 9:24. En eindelijk kwamen zij bij Pilatus, toen zij op andere wijze dezen niet tot veroordeeling van den Heere brengen konden, met hun woord: Wij hebben eene wet, en naar onze wet moet Hij sterven, Joh. 19:7. Heel die wettische richting, sedert de ballingschap opgekomen en tot heerschappij geraakt in die uitwendige wetsopvatting en wetsoppassing, met de gedachte om door zoodanige wetsvervulling zich Gode aangenaam en waardig te maken, heeft hen er toe geleid om hunnen Messias, den Zoon Gods, tot der zondaren verlossing in de wereld gekomen, als met de wet in de hand uit te werpen en ter dood des kruises te verwijzen. Mensche-lijkerwijs gesproken was dit laatste niet mogelijk geweest in den tijd der Richteren of der Koningen, toen de Israëlieten zich niet op zoodanige wijze om Gods wetten bekommerden, noch in die mate hunne gerechtigheid uit eigene wetsvervulling zochten. Voor Christus' prediking en lijden en kruisdood waren juist zulk een geestesgesteldheid en wetsopvatting en leefwijze en zoodanige politieke verhoudingen noodig, als destijds bij de Joden in Palestina aanwezig waren. Nu kon scherp gevoeld worden door wie in ernst naar den vrede met God haakten, dat deze niet verkregen kon worden langs den weg van eigene prestatie. De Heere deed dat ook Zelf helder in het licht treden met Zijn woord: Ik zeg u, tenzij uwe gerechtigheid overvloediger zij dan (die) der Schriftgeleerden en der Pharizeeën, dat gij in het Koninkrijk der hemelen geenszins zult ingaan, Matth. 5:20. Want wanneer de wetsvervulling om tot dien ingang recht te geven, uitgaan moest verre boven die van Schriftgeleerden en Pharizeeën, was het onmiskenbaar, dat op die wijze deel in dat Koninkrijk niet te verkrijgen was. Daartegenover stelde de Heere als eisch Gods: Ik wil barmhartigheid en niet offerande, Matth. 12:7, en riep Hij: Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven, Matth. 11:28.

De Zoon des menschen is niet gekomen om ge- diend te worden, maar om te dienen en Zijne ziel te geven tot een rantsoen voor velen, Matth. 20:28. Het Evangeliekarakter van Gods vrije, door den mensch niet verdiende, noch te verdienen, maar geheel verbeurde, ontferming om Christus' wil, kwam tegen deze Pharizeesche denkwijze en levens- praktijk scherp uit, de liefde Gods, dat Hij uit eigen louter welbehagen ook Zijnen eigen Zoon had willen nederzenden om op Hem onze schuld en straf te leggen, en langs dien weg eeuwige verlossing voor in zichzelf gansch verlorenen aan te brengen.

Zoo bestond de volheid des tijds bij de Joden in Palestina in die geestesgesteldheid en denkwijze en levenshouding, en in die politieke constellatie, waardoor de Evangelieprediking van den Zoon Gods scherp dat karakter van vrije genade Gods, door den mensch verbeurd en nimmer op eenigerlei wijze te verdienen, kon doen uitkomen, en waardoor de Gezondene des Vaders dien dood sterven kon, welken Hij ondergaan moest om de volkomene verzoening der wereldschuld te be- werken en eene eeuwige gerechtigheid voor wie in Hem gelooven aan te brengen.

Maar die heilboodschap moest ook uitgedragen worden in de wereld. En zoo komen we tot de vol- heid des tijds bij de Joden in de Diaspora, en bij de volken in het Romeinsche wereldrijk, waar- over den volgende keer gehandeld moet worden.

Kampen.

S. GREIJANUS.

KERSTFEEST.

IN HET LICHT VAN MORGEN.

Wij gaan weer Kerstfeest vieren. Midden in de geestelijke verwarring, waaraan onze tijd lijdende is, willen wij weer betuigen, dat ons geloof zijn zekerheden vindt en belijdt in het Kind, dat ons geboren is.

Duizenden Nederlanders zijn op dit Kerstfeest met hun gedachten bezig met het boek, dat on-

langs Prof. Dr J. Huizinga gaf onder den titel: „In de Schaduwen van Morgen". Het boek draagt tot ondertitel: „Een diagnose van het geestelijk lijden van onzen tijd". Wat het boek wil, is reeds uit den titel duidelijk. En zoo men voor het ken- nen van zijn bedoeling aan titel en ondertitel nog niet genoeg hebben mocht, worde nog er bij ge- meld, dat het eerste hoofdstuk gaat over „onder- gangsstemmingen", terwijl verder in de volgende hoofdstukken de gebreken van den tijd worden op- gesomd en geanalyseerd. Teeknend is ook het motto, dat de schrijver boven het geheele boek plaatst: „Habet mundus iste noctes suas et non paucas". Het is een woord van Bernhard van Clair- vaux. Het beteekent: deze wereld heeft zijn nach- ten, en dan niet zoo weinige.

Maar Bernhard van Clairvaux was mysticus.

En juist de mystici weten met den „nacht" toch eigenlijk geen raad.

Eenerzijds vinden zij den nacht een reden-tot- klacht, anderzijds een oorzaak-van-jubel.

Reden tot klacht is hij, insooverre hij niet het volle hemel-licht is, noch dit afbeelden kan. Want de hemel, met de zalige „aanschouwing" van God, die is het eigenlijke, de aarde is toch maar niets. Wat den hemel niet typisch ver-beelden kan — nacht — hoe zou dat niet te beklagen zijn?

Maar aan den anderen kant: de nacht is hier beneden toch iets anders dan de dag-van-hier- beneden. De dag-van-hier-beneden, van den „mundus iste", van deze booze („iste") wereld, die is zoo slecht, zoo hulpeloos, zoo dóm. Want het licht-van-hier-beneden is geen hemel-licht. In het licht van deze aarde vertoonen de dingen niet hun waren schijn. In den „mundus iste" zien wij alles verkeerd. Wij denken in tegenstellingen, die niet houdbaar zijn ten overstaan van de al-eenheid van God-en-wereld. Wij denken over „goed-en-kwaad", „dood-en-leven", „beneden-en-boven", en denken in die tegenstellingen, we denken ook die tegen- stellingen zelf, alsof zij werkelijk waren. Maar dit zijn ze juist niet. Onze logische en ethische tegen- stellingen hebben feitelijk geen zin vóór God. En daarom is de nacht toch eigenlijk ook weer goed. Als nog-niet-hemeldag is hij arm. Als niet-meer- aarde-dag is hij rijk. Hij ruikt ons met één slag uit het schouwtooneel van 's werelds ijdelheden weg. De grootste ijdelheden zijn die termenkraam van de denkers en de geleerden. Hun denken-in- tegenstellingen. De nacht, als symbool van het onttrokken-zijn-aan-de-wereld-van-hier-beneden, is een goéd symbool. Daarom heeft later ook de ro- mantiek het thema van den nacht weer opgenomen. Wij denken slechts aan de „Hymnen an die Nacht" van Novalis, en aan de ettelijke andere bladzijden, waarin deze den nacht prees als legger van den universeelen sluier over den „mundus iste". „Ha- bet mundus iste noctes suas et non paucas", dat is voor den één een klaagwoord; voor den ander houdt het het midden tusschen klagen en juichen; en voor een derde is het een juichtoon geworden.

Wij komen dan ook niet verder met het consta- teeren van nachten in deze wereld. Niet met hym- nen aan den nacht, al ware het ook de Kerstnacht. Het is immers maar de vraag, hoe men de „nox, diebus pulchrior", den „Kerstnacht schooner dan de dagen" prijzen wil. Of, die hem prijst, geloof- vige is, dan wel mysticus, romanticus.

Wie gelóóf in God heeft, die prijst den Kerst- nacht, omdat de zonne der gerechtigheid over deze wereld opging, om „de schaduwen te breken". Die „schaduwen" zijn dan voor zijn besef de zonde en de dood.

De mysticus daarentegen prijst den Kerst- nacht, die schooner dan de dagen is, omdat hij het z.i. valsche en bedriegelijke licht van alle aard- sche gerechtigheid, en daarmee ook de aardse dilemmaatiek van deugd en ondeugd, licht en waar- heid, doorbreekt, en overwint.

„Wij, die „in de schaduwen van morgen" heelen te staan, hebben dus te leven uit dit geloof, ten- einde niet voor één dagje ons stichtelijk dronken te drinken aan romantiek en mystiek. Want die dronken zijn, zijn des nachts dronken, zegt de Schrift; en ze vindt dat nacht-bedrijf blijkaar lang niet mooi.

Hebben wij het geloof niet, dan voelen ook wij ons allicht in 1935 „in de schaduwen van morgen". Wij duchten dan vagelijk een aanschui- venden nacht. Een periode van nacht in deze wereld, een cultuurnacht, zooiets als de „Unter- gang des Abendlandes", de ondergang van deze onze westersche cultuur. Wij worden dan naar het cultuur-pessimisme heengedreven, — voor een tijd. Maar heimelijk troosten we ons ook weer: want in deze wereld, in de geschiedenis van dezen tijd, rijst na cultuurnacht weer een nieuwe cul- tuurtag. „Deze wereld" heeft nachten: meervoud. En zoo strekken wij ons weer naar dien toch te verwachten nieuwen cultuurnacht uit; we sterken ons over den nacht-van-morgen door het verwach- ten van den dag-van-óvermorgen. En we schom- melen zoo tusschen cultuur-optimisme en cultuur- pessimisme heen en weer. Tegelijkertijd hooren wij anderen, die dit ons heen-en-weer-gedreven worden tusschen die twee als decadent verwer- pen. En nog weer derden trachten zich uit deze verlegenheden met één sprong te bevrijden, in het

geloof, dat „de dag van Christus", en daarmee het „rijk der glorie" aan den anderen kant van de grenzen van deze wereld en den tijd verschijnt. Men blijft zoo in de onzekerheid leven. „Tusschen een overtuigd cultuur-pessimisme en de verzekerd- heid van een aanslaand heil op aarde staan a- degenen, die de ernstige euvelen en gebreken van het heden zien, die niet weten, hoe ze te heelen of te keeren zullen zijn, maar die werken en hopen, die zoeken te begrijpen en bereid zijn te dragen." (Huizinga.)

Gelukkig, dat wij op het Kerstfeest niet „in de schaduwen van morgen", maar „in het licht van heden" staan. Neen, 'tis nog niet genoeg gezegd. Wij staan in 't licht van gister, heden, morgen, van alle eeuwigheid. Want Jezus Christus — ons Licht en Leven — is gister en heden Dezelfde, en te in der eeuwigheid. Want het Woord is vleesch geworden, en heeft onder ons gewoond, en wij hebben Zijn heerlijkheid gezien, een heerlijkheid als van den eeniggeborene vanwege den Vader, vol van genade en waarheid. Wij hebben niet k- kiezen tusschen cultuur-optimisme en cultuur-pessi- misme, want ons geloof zegt ons: in ons leven, da- ook in ons cultuurleven, kwam Christus in, en Hij kwam er als Verlosser. Al de dagen en nachten vóór Zijn geboorte waren adventsdagen; men stond dus al de eeuwen in de schemering van wat tel- kens weer de dag-van-morgen heelen moest. Slechts in het paradijs kon tot de menschen zij- gezege: gij leeft „in de schaduwen van morgen", de schaduwen van zonde en van dood. Maar nauwelijks was de nacht van zonde aangebroken of God heeft den dag geprofeeteerd: het vrouwen zaad is aangekondigd. En God heeft sindsdien alle dagen en nachten van den „mundus iste" doen staan in het licht-van-morgen. Dat licht is aangeleerd en aangegroeid, totdat het Kerstfees kwam, om de schaduwen-van-gister te verdrijven in het heden der genade, de volheid van den tijd.

En sindsdien is dat licht met ons in sterker graad steeds meegegaan. Het werd Goede Vrijdag, o dag van recht en billijkheden: o nacht van rechtsverklaring, in hellelijden, o dag van een op aarde gelijk in den hemel zien-op-God-alleen. En het is Hemelvaart geworden, en Pinksterfeest, en nu is het al Kerstfeest negentien-honderd-vij- en-dertig. En straks komt de dag der dagen, de groote dag. In het licht van dien grooten morgen leven wij nu elken dag. Dus kiezen wij niet mee- tusschen optimisme en pessimisme; want op elk huis staat nu geschreven: „D.O.M."; den alleen goeden en alleen grooten God zij eeuwig dank en eer. Hebt gij het op een kerk zien staan? He- kan zijn; God ziet het ook geschreven op de smidse der cultuur, het wiegje van een kind, boven de poort van hemel en van hel. Gaat te Zijn poorten in met lof, met lofzang in Zijn heilig hof. Want het „rijk van de natuur" vormt werke- lijk geen tegenstelling met het „regnum gloriae", het „rijk der glorie". Het rijk van glorie is o- heden. Het is Gods glorie, dat Hij een regnum een regeering heeft: een regnum gloriae is dan eigenlijk een tautologie, een twee keer het zelfde zeggen.

Wat willen wij nu zeggen, tenzij dan uit het geloof? In de schaduwen van morgen kan — al- hij het volkomen ernstig met die woorden mees- — slechts hij staan, die niet uit het geloof wil spreken. Wie het geloof in Christus heeft, den Christus van het Kerstfeest, die met ons meegegaan is, en nog heden bij ons tegenwoordig is, gansch direct in onze geschiedenis, die we- den nacht verdreven. Hij haát dat woord „nacht", als teken en als in eenige profetie opduikend symbool nu. Want niet de „mundus iste", de wereld-van-vandaag, maar de zóndaar-van- vandaag, de mensch die in het vleesch vertrouwt, die heeft zijn nachten, „habet noctes suas et non paucas".

Ja, feitelijk is dat nóg te veel gezegd. Hij heeft niet vele nachten, maar hij heeft er slechts één, den eeuwig, den eenen.

Doch wie den Christus aanneemt in het geloof, als met ons meegegaan, en met ons meegaande, die heeft het eeuwige leven, en zal de verderving dus des nachts niet zien. Hij zal ze ook vandaag niet zien. Want eer hem duidelijk worden kon, wat de kerk in het uur van zijn doop toch wel bedoeld kan hebben, toen zij dit leven noemde een „gestadigen dood", is hem bekend geworden, dat hij om Christus' wille staat in het licht, in het „gestadige leven". En in de concomitantie van het Licht, dat in den „mundus iste" ingegaan is, ziet hij de wereld schoon en rijk, een bezit, dat de moeite waard is om van zondaren te worden gezuiverd, wijl zij het eigendom is van God. Ach, hoezeer God verlangt dit zijn bezit te nemen uit de hand van Christus Jezus!

Was mein Gott will, das gescheh allzeit.
Sein Will ist stets der beste;
Zu helfen den'n er ist bereit,
Die an ihn glauben feste;
Er hilft aus Not, der fromme Gott,
Und züchtiget mit Massen.
Wer Gott vertraut, fest auf ihn baut,
Den wird er nicht verlassen.

1) Zie „Kerkelijk Leven" van verleden week.